

Draamasta potkua luokkiin –  
draamaopetussuunnitelmasta  
uusia ideoita



Oulun kaupungin

Draamaopetussuunnitelma

Saija Laukka, KM, draamaopettaja, erityisopettaja, luokanopettaja

Jonna Mönkkönen, FM, draamaopettaja, puheviestinnän lehtori

2006

Tämä draamaopetuksen suunnitelma on tehty  
Oulun kaupungin opetusviraston, Nukun lastenkulttuurin ja  
Taikalampun yhteistyönä.



## **Sisällysluettelo**

Johdanto .....	3
Draaman genret .....	4
Draamaopetuksen liittyminen aihekokonaisuuksiin .....	6
Vuosiluokka 4.....	8
Vuosiluokka 8.....	10
Vuosiluokka 9.....	12
Arviointi .....	15
Arvioinnin rubriikinkuutio .....	15
Työtapojen selityksiä.....	23
Kirjallisuutta ja lähteet .....	26

## **Oulun kaupungin draamaopetussuunnitelma**

**Kirjoittajat Saija Laukka KM ja Jonna Mönkkönen FM**

### **Johdanto**

#### **Draama**

**Draamaopetuksen tavoitteena on innostaa oppilaita draamalliseen ilmaisuun, kehittää ryhmätyötaitoja ja esiintymistaitoja. Draamassa opitaan aina jotain tutkittavasta teemasta/ilmiöstä, omasta itsestä, sosiaalisista taidoista sekä draaman ja teatterin muodoista. Oppiminen nähdään luovana, yhteisöllisenä ja aktiivisena kokemuksellisenä prosessina.**

Draama on taideaine, jonka lähtökohta on teatteritaiteessa. Draamakasvatuksella tarkoitetaan draamaa ja teatteria, jota tehdään erilaisissa oppimisympäristöissä ja joka sisältää sekä esittävän, osallistavan, että soveltavan draaman genret. Draamaopetuksen lähtökohtana tulee olla oppilaan oman ilmaisun ja draamataitojen sekä draamallisen ajattelun kehittäminen oppilaan kyvyt huomioiden. Opetus on tavoitteellista, vuodesta toiseen etenevää opetusta.

#### **Esteettinen kahdentuminen**

Draama yhdistää todellisen ja kuvitteellisen maailman. Draamakasvatuksen ydin on esteettisessä kahdentumisessa. Esteettinen kahdentuminen tarkoittaa sitä, että opetuksessa on yhtä aikaa läsnä fiktiivinen tila ja sosiaalinen todellisuus. Osallistujilla on tietoa siitä, että vaikka he työskentelevät fiktiossa ja roolissa, he ovat kuitenkin läsnä luokahuoneessa toisten oppilaiden kanssa. Ajatuksia, tunteita, ilmiöitä, arvoja, asenteita ja ihmissuhteita voidaan tarkastella sekä fiktiivisessä tilassa että todellisessa tilassa. Fiktiivinen todellisuus ja roolityöskentely mahdollistavat esimerkiksi erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen kokeilemisen ja testaamisen.

#### **Draamaopetuksen eteneminen**

Neljännän luokan valinnainen draamaopetus painottuu ryhmätyöskentelyyn. Neljännellä luokalla draamaopetusta on yksi vuosiviikkotunti. Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla valinnaista draamaopetusta on kaksi vuosiviikkotuntia. Mikäli oppilas valitsee draaman valinnaisaineeksi kahdeksannella luokalla, hän opiskelee sitä myös yhdeksännellä luokalla. Kahdeksannen luokan draamaopetuksessa painottuu osallistavan teatterin tekeminen ja ryhmässä toimiminen. Yhdeksännellä luokalla keskitytään enemmän esittävään teatteriin ja perehdytään esityksen valmistamisprosessiin syvemmin. Opetussuunnitelmassa ehdotetut luokkakohtaiset tuntimäärät ovat viitteellisiä.

## **Draaman genret**

Draamakasvatukseen sisältyy useita eri genrejä eli lajityyppejä. Erilaisissa genreissä voi olla samantyyppisiä aineksia ja eri genrejen puitteissa voidaan käyttää hyväksi teatterin eri muotoja kuten esineteatteria, varjoteatteria, nukketeatteria tai pantomiimia. Seuraavassa kerrotaan niistä genreistä, jotka on mainittu opetussuunnitelmassa.

### **A. Prosessidraama**

Prosessidraama (O'Neill 1995) tarkoittaa draamatarinan pohjalta rakennettua tutkivaa draamaopetusjaksoa, jonka päämääränä on jonkin asian ymmärtäminen. Opettaja suunnittelee jakson rakenteen ja etenemisvaiheet. Oppilaiden kanssa yhdessä rakennetaan fiktio ja roolit. (Östern, A.-L. 2000.)

### **B. Draamaleikki**

Lasten spontaania roolileikkiä kutsutaan draamaleikiksi. Opettaja voi leikkiä lasten kanssa esimerkiksi kauppaleikkiä. Draamaleikki voidaan periaatteessa rakentaa prosessidraaman tapaan. (Östern, A.-L. 2000.)

### **C. Tarinankerronta**

Tarinankerronta voi olla sekä itsenäinen genre että työtapana. Tarinoita voidaan rakentaa yksin monologissa tai dialogissa pienryhmissä. Tarinankerronnassa voidaan käyttää rakenteena esimerkiksi seuraavaa tarinankerronnankaavaa: Olipa kerran..., joka päivä..., kunnes eräänä päivänä..., siitä saakka. (Östern, A.-L. 2000.)

### **D. Foorumiteatteri**

Foorumiteatteri on Augusto Boalin luoma teatterin laji, joka pohjautuu sorrettujen teatteriin. Foorumiteatterissa näyttelijäryhmä tekee pienen näytelmän, missä on selvä konflikti ja sorrettu ihminen. Kohtaus päättyy sorretun kannalta onnettomasti. Jokeri, joka ei itse näyttele, keskustelee yleisön kanssa juuri nähdystä kohtauksesta ja pyytää apua. Yleisön korjaavia ehdotuksia kokeillaan näyttelemällä tilanne uudestaan eri tavalla. Yleisö voi myös vaihtaa paikkaa näyttelijän kanssa ja näytellä itse kohtauksessa (katsoja-näyttelijä). (Östern, A.-L. 2000.)

### **E. Ideasta esitykseen**

Ideasta esitykseen -genre perustuu improvisaatioon. Alkuideasta luodaan eri työtapojen avulla valmis esitys. Esimerkiksi tuttu satu tai tarina voi toimia esityksen lähtökohtana ja siitä voidaan dramatisoida uusi esitys. (Östern, A.-L. 2000.)

### **F. Teatteriesityksen valmistaminen tekstin pohjalta**

Esityksen valmistamisen lähtökohtana on valmiiksi kirjoitettu teksti, jonka perusteella näytelmäesitys valmistetaan. Tekstiä voidaan dramatisoida. Teatteriesityksen valmistamisessa opitaan samalla myös teatteriin liittyviä eri rooleja, kuten näyttelijä, ohjaaja, valomies, äänimies, lavastaja, puvustaja, dramaturgi, kuiskaaja, tuottaja jne. (Östern, A.-L. 2000.)

### **Oppimisympäristön kuvaus**

Draamaopetukseen soveltuu iso luokkahuone, koulun juhlasali, liikuntasali tai oma erillinen draamastudio.

## **Draamastudio**

ATK	Verkkoyhteys, kannettava tietokone, tallentava cd/dvd-asema, äänieditointiohjelma, videotykki.
Valot ja äänentoisto	Spottivaloja, mustavalo (=uv-valo), himmennin, valopöytä, äänipöytä, kaiuttimet, äänentoistolaitteet.
Muuta	Valkokangas, luokan seinustaa kiertävät mustat verhot, musta lattia, musta katto, piirtoheitin, pukuja, lavasteita ja muuta rekvisiittaa

## **Arviointi**

Arvioinnin kohteena on oppilaan kokonaisvaltainen toiminta, ryhmätyötaitot, työskentelyprosessi ja produktio. Arvioinnissa käytetään oppilaan itsearviointia, toveriarviointia sekä opettajan arviointia. Arvioinnin tulee olla rehellistä ja kannustavaa sekä oppilaan kehitysvaiheen huomioon ottavaa. Arvioinnilla pyritään ohjaamaan oppilaan draamallista kasvua ja tukemaan oppilaan itsetuntoa. Arvioinnin tueksi sopii esim. oppimis-päiväkirja, portfolio, video, äänitallenteet, itsearviointikaavakkeet ja toiminnalliset arviointitavat (joko-tai-jana, hetken merkitseminen).

## **Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 9. luokan päättyessä:**

### **Oppilas**

- voi osallistua yleisölle suunnattuun esitykseen
- hyödyntää opettajalta saamaansa palautetta
- uskaltaa tehdä aloitteita ja tuottaa draamaan ideoita
- osaa tehdä yhteistyötä ja kuuntelee omia ja muiden ideoita
- hallitsee draamallisen ilmaisun muotoja
- tuottaa tekstiä roolissa, esimerkiksi roolissa kirjoittamisen ja monologyöskentelyn kautta
- ymmärtää ja käyttää runsaasti draaman eri työtapoja ja pystyy erottamaan draaman eri genrejä
- osaa arvioida ja antaa palautetta draaman laadusta sekä analysoida teatteriesityksiä ja elokuvia
- tuntee draaman/teatterin historiallisen perspektiivin.

(Jaottelu pohjautuu teokseen Östern & työryhmä, 2004. Drama och teater i identitetsfostran.)

## **Draamaopetuksen liittyminen aihekokonaisuuksiin**

### **1) Ihmisenä kasvaminen**

Aihekokonaisuuden tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- ymmärtämään omaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvuaan sekä omaa ainutkertaisuuttaan
- arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän
- tunnistamaan esteettisten kokemusten tärkeyden elämänlaadulle
- toimimaan ryhmän ja yhteisön jäsenenä.

**Toteutusehdotuksia:** Draamatunnilla tehdään aistiharjoituksia, tunnetilaharjoituksia, keskittymisharjoituksia ja rentoutusharjoituksia. Tunnilla harjoitellaan toisten huomioon ottamista, ryhmätyöskentelyä, ongelmanratkaisua sekä velvollisuutta ja vastuuta ryhmätyöskentelyssä.

### **2) Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys**

Aihekokonaisuuden tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja näkemään suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana alkupe-  
räistä, pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuria.
- ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta sekä näkemään oman sukupolvensa aikaisempien sukupolvien elämänta-  
van jatkajana ja kehittäjänä
- tutustumaan muihin kulttuureihin ja elämänskatsomuksiin
- ymmärtämään kulttuuri-identiteetin osatekijöitä ja niiden merkityksiä yksilölle ja yhteisölle.

**Toteutusehdotuksia:** Tutustutaan suomalaisten ja ulkomaisten kirjailijoiden ja runoilijoiden näytelmäteksteihin ja tehdään niiden pohjalta esi-  
tys, tutustutaan Kalevalaan esimerkiksi prosessidraaman avulla, tutkitaan Suomen historiaa ja oman suvun historiaa draaman keinoin.

### **3) Viestintä- ja mediataito**

Aihekokonaisuuden tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja vastuullisesti sekä tulkitsemaan muiden viestintää
- kehittämään tiedonhallinta taitojaan sekä vertailemaan, valikoimaan ja hyödyntämään valikoimaansa tietoa
- suhtautumaan kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja pohtimaan niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja viestinnässä
- tuottamaan ja välittämään viestejä ja käyttämään mediaa tarkoituksenmukaisesti

**Toteutusehdotuksia:** Draamatunnilla harjoitellaan tunteiden ilmaisua, nonverbaalista ilmaisua, kehon käyttöä ja äänenkäyttöä sekä pohditaan niistä syntyviä vaikutelmia. Aihealueeseen voidaan perehtyä tekemällä sanomalehtiteatteria, käyttämällä digitaalista kameraa ja videokameraa draamassa, tekemällä omia elokuvia, esityksiä, tapahtumia tai työpajoja, joissa oppilaat voivat ilmaista itseään tai eläytyä jonkin toisen henkilön rooliin. Kriittistä suhtautumista mediaan voidaan harjoitella analysoimalla televisio-ohjelmia, uutisia, lehtiä, radio-ohjelmia, elokuvia, näytelmiä, esityksiä, performansseja jne.

#### **4) Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys**

Aihekokonaisuuden tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- ymmärtämään koulu yhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen merkitystä, toimintaa ja tarpeita yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta.

**Toteutusehdotus:** Simuloitu YK-kokous, eduskuntavaalit tai presidentinvaalit.

#### **5) Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta**

Aihekokonaisuuden tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- edistämään hyvinvointia omassa yhteisössä sekä ymmärtämään hyvinvoinnin uhkia ja mahdollisuuksia globaalilla tasolla.

**Toteutusehdotus:** Teoksessa Hiltunen, J. & Konivuori H. 2005 Vihreä draama on esimerkkejä ympäristökasvatuksen ja draaman yhdistämisestä.

#### **6) Turvallisuus ja liikenne**

Aihekokonaisuuden tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- edistää väkivallattomuutta ja toimimaan kiusaamistilanteessa rakentavasti
- päihteiltä suojautumista omassa elinympäristössä.

**Toteutusehdotus:** Kiusaamisteemaa voidaan tarkastella esimerkiksi Augusto Boalin tekniikoilla (forum-teatteri, patsasdraama). Draamatunnilla voidaan tehdä esimerkiksi päihteiden käyttöä käsittelevää työpajateatteria (TIE) tai prosessidraamaa.

#### **7) Ihminen ja teknologia**

Aihekokonaisuuden ihminen ja teknologia tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii

- käyttämään teknologiaa vastuullisesti
- käyttämään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia sekä tietoverkkoja erilaisiin tarkoituksiin.

**Toteutusehdotuksia:** Draaman näkökulmasta tämä voi tarkoittaa esimerkiksi roolin rakentamista verkossa, draaman rakentamista verkossa eri puolilla Suomea asuvien ihmisten kanssa, digitaalinen draamapedagogiikka tai vaikkapa tietokonepelin analysointi.



## Vuosiluokka 4

Yleiset tavoitteet:

4. luokan draamaopiskelu painottuu roolin ja fiktion työstämiseen ryhmässä.

Oppilas

- tutustuu draamaan oppiaineena
- kehittää verbaalista ja nonverbaalista ilmaisuaan
- harjoittelee improvisaation perustekniikoista hyväksymistä ja tarinan kerrontaa
- oppii prosessidraaman työtapoja monipuolisesti
- kokeilee erilaisia roolihahmoja ja esiintymistyyliä
- harjoittelee liikeilmaisuaan
- ymmärtää fiktion ja todellisuuden eron
- oppii työskentelemään itsenäisesti, pareittain, pienryhmissä ja suuressa ryhmässä.

Arvioinnissa keskitytään ryhmätyötaitojen arviointiin.

<b>Draama 4. luokka</b>		
<b>Sisällöt</b>	<b>Tavoitteet</b>	<b>Työtavat</b>
Tutustumisharjoitukset ja draamasopimus (3 h)	<ul style="list-style-type: none"><li>- ryhmäytyminen</li><li>- ryhmään tutustuminen</li><li>- turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen</li></ul>	Esim. <ul style="list-style-type: none"><li>- leikit, pelit</li></ul>
Draamaleikki ja improvisaatio (5h)	<ul style="list-style-type: none"><li>- Joo-periaatteen oppiminen</li><li>- tarinankerronta, dramaturgisen ajattelun kehittäminen</li><li>- (alku, juoni ja loppu)</li><li>- heittäytyminen</li></ul>	Esim. <ul style="list-style-type: none"><li>- tarinankerronta esim. kuvan pohjalta</li><li>- sana-assosiaatio</li><li>- reportteri/asiantuntija/tulkki</li><li>- sana kerrallaan –tarinat</li></ul>
Prosessidraama (5h)	<ul style="list-style-type: none"><li>- ryhmän kannalta mielekkääseen teemaan tutustuminen</li></ul>	Esim. <ul style="list-style-type: none"><li>- opettaja roolissa</li><li>- patsastekniikka</li><li>- kuuma tuoli</li><li>- rooli seinällä</li><li>- ajatusäänet</li></ul>

Sisällöt	Tavoitteet	Työtavat
Aistiharjoitukset (2h)	- keskittyminen ja aistihavaintojen käyttö	Esim. - äänimaisemat - kuvista patsaita - kuvien piirtäminen selkään
Teatteriin tutustuminen  - Teatterirakennukseen tutustuminen  - Näytelmän katsominen  - Näytelmän analysointi (3x2h)	- tutustutaan teatteriin rakennuksena ja siellä työskenteleviin ihmisiin - harjoitellaan teatterissa käymiseen liittyvää tapakulttuuria - analysoidaan pää- ja sivuhenkilöitä, sekä esityksen juonta	Esim. - rooli seinällä - piirtäminen - keskustelu - still-kuvat
Liikeilmaisu (2h)	- kehon hallinnan ja koordinaation kehittäminen	Esim. - patsastyöskentely - liikkeen hallinta ja pysäyttäminen - seuraa johtajaa - eläinviesti - peiliharjoitukset
Ideasta esitykseen (13h)	- oman esityksen valmistaminen opettajan ohjauksessa.	- oma näytelmä, jossa voidaan hyödyntää esimerkiksi nukketeatteria, varjoteatteria, keppinukkeja, naamioteatteria tai mustaa teatteria.
Arviointi (2h)	- oppilas ja opettaja reflektovat oppilaan ryhmätyötaitoja	- itsearviointi - toveriarviointi - opettajan arviointi

## Vuosiluokka 8

Yleiset tavoitteet:

8. luokan draamaopiskelu painottuu osallistavan teatterin tekemiseen.

Oppilas

- oppii työskentelemään draamatunnilla itsenäisesti, pareittain, pienryhmässä ja suuressa ryhmässä
- kehittää verbaalista ja nonverbaalista ilmaisua
- rohkaistuu tekemään aloitteita ja tuottamaan ideoita draamaan.
- harjoittelee improvisaation taitoja
- harjoittelee rentoutumista
- harjoittelee epäonnistumisen sietämistä
- oppii vastaanottamaan ja antamaan palautetta draamatunnilla
- kokeilee erilaisia roolihahmoja ja esiintymistyyliä.

Arvioinnissa keskitytään ryhmätyötaitojen ja osallistavan teatterin draamataitojen arviointiin.

<b>Draama 8. luokka</b>		
<b>Sisällöt</b>	<b>Tavoitteet</b>	<b>Työtavat</b>
Orientointi ja draamasopimus (2h)	- selvitetään 8. ja 9. luokkien draamaopetuksen tavoitteet - tehdään draamasopimus - sovitaan arvioinnista	- keskustelu
Tutustumisharjoitukset (4h)	- ryhmäytyminen - ryhmään tutustuminen - turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen	- nimileikit - tutustumisleikit - toiminta pareittain pienessä ryhmässä, suuressa ryhmässä
<b>Sisällöt</b>	<b>Tavoitteet</b>	<b>Työtavat</b>
Improvisaatio (12h)	- heittäytyminen - joo-periaatteen oppiminen - tarinan kerronnan harjoittelu - dramaturgisen ajattelun kehittäminen (alku, juoni, loppu) - statusharjoitukset - kontakti-improvisaatioon tu-	- esimerkiksi tarinankerronta esineen, kuvan tms. pohjalta - assosiaatioharjoitukset - tarinankerronnan kaava - ylästatus/alastatus - kontaktiharjoitukset

	tustuminen	
Prosessidraama (10h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ryhmän kannalta mielekkäseen teemaan tutustuminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- opettaja roolissa</li> <li>- patsasdraama</li> <li>- rooli seinällä</li> <li>- ajatusäänet</li> <li>- kuuma tuoli</li> <li>- pienoisenäytelmä</li> <li>- still-kuvat</li> </ul>
Foorumiteatteri (12h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- valtasuhteiden tarkastelu</li> <li>- tarinankerronta</li> <li>- ideoiden tuottaminen</li> <li>- foorumiteatteriesityksen valmistaminen</li> <li>- katsoja-näyttelijänä toimiminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- pienoisenäytelmä</li> <li>- kuuma tuoli</li> <li>- ajatusäänet</li> <li>- tarinan pysäyttäminen ja kelaaminen</li> <li>- jokerina opettaja (tai oppilas)</li> </ul>
Näytelmän / elokuvan katsominen ja analysoiminen (6h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- laajennetaan tekstianalyysiä (tarina, juoni, roolityöskentely, lavastus, puvustus, musiikki, puhe-ilmaisu, symbolit, tavoitteet, yleisösuhte, oma kokemus)</li> <li>- arvioidaan omia draaman lukutaitoja ja medianlukutaitoja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- diakuvat</li> <li>- reportaasi</li> <li>- joko-tai-jana</li> <li>- patsaat</li> <li>- improvisoidut kohtaukset</li> <li>- rooli seinällä</li> <li>- tarinan jatkaminen</li> <li>- lööppi</li> <li>- hetken merkitseminen</li> </ul>
<b>Sisällöt</b>	<b>Tavoitteet</b>	<b>Työtavat</b>
Pienoisnäytelmän tekeminen pienissä ryhmissä valmiin tekstin tai itse tuotetun tekstin pohjalta	<ul style="list-style-type: none"> <li>- esiintymistaitojen ja ryhmäviestintätaitojen harjoittelu</li> <li>- oppilas ymmärtää, että esitys tehdään yleisölle</li> <li>- oppilas oppii suhtautumaan opettajalta saamaansa palautteeseen</li> <li>- oppilas tuottaa draamallista tekstiä (teksti voi olla puhuttua, kirjoitettua, miimistä)</li> </ul>	

	- oppilas saa kokemuksen esityksen valmistamisesta	
Arviointi	- oppilas reflektoi omaa draamatyöskentelyään - itsearviointi ja toveriarviointi - opettajan arviointi (draamataidot, ryhmätyötaidot, esiintymistaidot)	- portfolio - päiväkirja - videodokumentti - äänidokumentti - kirjoitettu palaute - suullinen palaute - arviointijanat (esim. joko-tai-jana)

## Vuosiluokka 9

Yleiset tavoitteet:

9.-luokan draamaopetus painottuu esittävän teatterin tekemiseen.

Edellisen vuoden tavoitteita syventäen oppilas

- oppii työskentelemään draamatunnilla itsenäisesti, pareittain, pienryhmässä ja suuressa ryhmässä
- kehittää verbaalista ja nonverbaalista ilmaisua
- rohkaistuu tekemään aloitteita ja tuottamaan ideoita draamaan
- harjoittelee improvisaatiota ja epäonnistumisen sietämistä
- oppii vastaanottamaan ja antamaan palautetta draamatunnilla
- kokeilee erilaisia rooleja ja esitystyyliä. Syventää roolihenkilön analysointitaitojaan.
- pystyy sitoutumaan yhteiseen fiktion draamaprosessin ajaksi. Osaa rakentaa fiktion yhdessä muiden kanssa.
- saa kokemuksen esityksen valmistamisesta yleisölle.

Arvioinnissa keskitytään ryhmätyötaitojen ja esiintymistaitojen arviointiin.

<b>Draama 9. luokka</b>		
<b>Sisällöt</b>	<b>Tavoitteet</b>	<b>Työtavat</b>
Orientointi ja draamasopimus (2h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- kerrataan 9. luokan draamaopetuksen tavoitteet</li> <li>- tehdään draamasopimus</li> <li>- sovitaan arvioinnista</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- keskustelu</li> </ul>
Virittäytyminen (2h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin säilyttäminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- pelit ja leikit</li> </ul>
Improvisaatio (12h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- heittäytyminen</li> <li>- joo-periaatteen soveltaminen improvisaatiossa</li> <li>- tarinankerronta ja dramaturginen ajattelu (alku, juoni, loppu)</li> <li>- statusharjoitukset</li> <li>- kontakti-improvisaatio</li> <li>- pohditaan omaa asennetta onnistumiseen ja epäonnistumiseen</li> </ul>	<p>Esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- tarinankerronnan työtavat</li> <li>- assosiaatioharjoitukset</li> <li>- tarinankerronnan kaava</li> <li>- ylästatus/alastatus</li> <li>- kontaktiharjoitukset</li> <li>- mahdollisesti improkijat, improvisaatio yleisön kanssa, pidempi improvisoitu tarina jne.</li> </ul>
Teatterihistoria (6h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- tutustuminen teatterin syntyhistoriaan ja kehitykseen (juuret, antiikki, keskiaika, renessanssi, romantiikka ja realismi, musiikki- ja tanssiteatterit 1900-luku)</li> </ul>	<p><b>Draaman maailmat verkko-oppimateriaali:</b>  <a href="http://www.kansalaisfoorumi.fi/dr-mat/aula/aula.html">http://www.kansalaisfoorumi.fi/dr-mat/aula/aula.html</a> [luettu 10.4.2005]</p> <p><b>Lisätietoa Suomen teatterihistoriasta:</b>  <a href="http://www.teatterimuseo.fi/nayttelyt/historia/historia.html">http://www.teatterimuseo.fi/nayttelyt/historia/historia.html</a> [luettu 10.4.2005]</p>
Liikeilmaisuus, naamioteatteri/varjoteatteri (10h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- kehon hallinnan ja koordinaation parantaminen</li> <li>- nonverbaalisen ilmaisun</li> </ul>	<p>Esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- roolihenkilön liikekielen harjoittelu</li> <li>- naamiotyöskentely, valmistetaan naamiot</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- kehittäminen</li> <li>- liikelaajuuden kehittäminen</li> <li>- luovan liikeilmaisun harjoittelu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- tanssin peruselementteihin liittyvät harjoitukset (tila, aika, voima, virtaus, rytmi)</li> </ul>
Näytelmän/elokuvan/ performanssin / tanssiteatterin / musiikkivideon/mainoksen/ videopelin seuraaminen ja analysoiminen (6h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- syvennetään tekstianalyysia (tarina, juoni, roolityökenttä, lavastus, puvustus, musiikki, puheilmaisuus, symbolit, tavoitteet, yleisösuhte, oma kokemus)</li> <li>- arvioidaan omia draamajia medialukutaitoja</li> </ul>	<p>Esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- diakuva</li> <li>- reportaasi</li> <li>- joko-tai-jana</li> <li>- patsaat</li> <li>- improvisoidut kohtaukset</li> <li>- rooli seinällä</li> <li>- tarinan jatkaminen</li> <li>- lööppi</li> <li>- hetken merkitseminen</li> </ul>
Draamallisen esityksen toteuttaminen ryhmässä (2x16h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- esiintymistaitojen ja ryhmätöiden harjoittelu</li> <li>- roolin omaksuminen</li> <li>- yhteisen fiktion rakentaminen</li> <li>- sitoutuminen ja vastuun ottaminen</li> </ul>	<p>Esim. työpajateatteri, näytelmä, performanssi, fyysinen teatteri, tanssiteatteri, prosessidraama, naamioiteatteri, varjoteatteri tms.</p>
Tutustuminen valoilmaisuuteen, lavastamiseen ja puvustamiseen (4h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- oppilas ymmärtää valoilmaisuuden, lavastuksen ja puvustuksen merkityksen esityksen estetiikassa</li> </ul>	<p>Esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- tutustuminen oman koulun valokalustoon tai</li> <li>- tutustuminen kaupunginteatterin/harrastajateatterin valokalustoon, puvustamoon tai lavastamoon.</li> </ul>
Arviointi (2h)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- oppilas reflektoi omaa draamatyökenttäänsä</li> <li>- itsearviointi ja toveriarviointi</li> <li>- opettajan arviointi (draamataidot, ryhmätöitä, esiintymistaitoja)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- portfolio</li> <li>- päiväkirja</li> <li>- videodokumentti</li> <li>- äänidokumentti</li> <li>- kirjoitettu palaute</li> <li>- suullinen palaute</li> <li>- arviointijanot (esim. joko-tai-jana)</li> </ul>

## Arviointi

Arvioinnissa käytetään oppilaan itsearviointia, vertaisarviointia ja opettajan arviointia.

Arvioinnin tarkoituksena on auttaa oppilasta

- tiedostamaan omat vahvuudet ja heikkoudet.
- ymmärtämään, kuinka hän on edistynyt draamassa.
- oivaltamaan, mitkä draaman oppimistavoitteet hän on saavuttanut.
- asettamaan itselleen tavoitteita draamatyöskentelyyn.

Arvioinnin tarkoituksena on auttaa opettajaa

- saamaan tietoa oppilaiden draamataitojen kehittymisestä.
- kehittämään ja suunnittelemaan draamaopetusta.
- asettamaan tavoitteita draamatyöskentelylle jatkossa.

Itsearviointikaavakkeita löytyy mm. teoksesta Owens, A. & Barber, K. 2002. Draamasuunnistus. Opettajan arvioinnin apuvälineeksi olemme luoneet seuraavan

**Arvioinnin rubiikinkuution.** Työkalun ideana on, että arvioinnissa keskitytään aktiivisuuden, draamataitojen ja ryhmätyötaitojen arviointiin. Ryhmätyötaitoissa keskitytään tehtävä- ja suhdekeskeisten taitojen arviointiin. Lisäksi on kirjoitettu esimerkkejä ryhmän rooleista, joita oppilas voi ottaa. Esimerkki on tehty neljännen, kahdeksannen ja yhdeksännen luokan draamaopetuksen arviointiin.

## Arvioinnin rubiikinkuutio

Arvioinnin rubiikinkuutiossa arvioidaan jokainen osa-alue erikseen. Osa-alueista annetut pisteet lasketaan yhteen ja yhteispistemäärä määrää numeron. Jaottelun avulla on helppo määrittää oppilaan heikkoudet ja vahvuudet sekä antaa hänelle sanallista palautetta.



4. luokka	Pistemäärä			
Aktiivisuus	5	4	3	2-0
	Oppilas osallistuu erittäin aktiivisesti tunnilla. Hän on motivoitunut ja innostunut. Hän uskaltaa kokeilla mielikuvituksellisia ja rohkeita ratkaisuja eikä pelkää epäonnistumista. Oppilas työskentelee pitkäjänteisesti.	Oppilas osallistuu aktiivisesti tunnilla. Hän toimii yleensä turvallisten rajojen puitteissa, mutta välillä kokeilee myös rohkeita ratkaisuja. Oppilas työskentelee pääsääntöisesti pitkäjänteisesti, mutta välillä keskittymiskyky herpaantuu.	Oppilas osallistuu silloin tällöin tunnin kulkuun. Hän ei ole erityisen aktiivinen, vaan tyytyy toisten ideoimien ratkaisujen toteuttamiseen. Keskittymiskyky vaihtelee.	Oppilas osallistuu harvakseltaan tunnin kulkuun. Hän ei ole sitoutunut pitkäjänteiseen työskentelyyn eikä tuo omia ideoitaan esille. Keskittymiskyky on heikko.
Draamataidot	5	4	3	2-0
Improvisaatio	Hallitsee kiitettävästi improvisaation työtapoja. Ymmärtää joo-periaatteen merkityksen ja uskaltaa heittäytyä. Osaa käyttää tarinankerronnassa dramaturgista ajattelua (alku – keskikohta – loppu).	Tietää improvisaation työtapoja ja pystyy yleensä käyttämään niitä. Ymmärtää joo-periaatteen merkityksen, mutta ei aina uskalla heittäytyä.	Hallitsee improvisaation työtavat osittain, mutta ei pysty johdonmukaiseen työskentelyyn. Joo-periaatteen merkitys on suurimmaksi osaksi epäselvä.	Hallitsee muutaman improvisaation työtavan ja käyttää niitä satunnaisissa harjoituksissa. Joo-periaatteen merkitys on epäselvä.
Prosessidraama	Tietää ja osaa nimetä prosessidraaman työtapoja. Osallistuu prosessidraamaa erittäin aktiivisesti. Uskoo rooliin ja osaa toimia roolissa. Uskoo yhteiseen fiktion ja rakentaa sitä.	Tietää muutamia prosessidraaman työtapoja. Osallistuu aktiivisesti prosessidraamaan. Uskoo yleensä rooliin ja yhteiseen fiktion.	Tietää, että prosessidraamassa on erilaisia työtapoja. Osallistuu vaihtelevasti prosessidraaman kulkuun. Oppilas on hetkellisesti roolissa ja fiktiössä.	Oppilas on kokeillut muutamia prosessidraaman työtapoja, mutta ei ole erityisen innostunut niistä. Hän ei pysty ottamaan roolia eikä työskentelemään fiktiössä.
Ideasta esitykseen	Oppilas osallistuu esityksen ideointiin ja valmistamiseen kiitettävästi. Hän näyttää ilmeikkäästi ja eläytyy rooleihin erinomaisesti. Hän käyttää monipuolisesti kehoaan ja äänenkäyttö on kuuluvaa. Oppilas keskittyy esitykseen ja on läsnä lavalla.	Oppilas osallistuu esityksen ideointiin ja valmistamiseen. Hän näyttää hyvin ja eläytyy rooleihin kohtalaisesti. Kehon käytössä, äänenkäytössä ja läsnäolossa on kehitettävää.	Oppilas osallistuu melko passiivisesti esityksen ideointiin. Hän on kuitenkin melko aktiivisesti mukana esityksessä. Hän ymmärtää, mitä roolihenkilöä hän esittää. Kehon käyttö ei ole erityisen tehokasta. Ääni ei kuulu.	Oppilas osallistuu passiivisesti esityksen ideointiin ja valmistamiseen. Oppilas ei ymmärrä, mitä roolihenkilöä hän esittää. Kehon käyttö on vähäistä ja ääni ei kuulu.

Ryhmätyötaidot	8–7	6–5	4–3	2–0
	Oppilas toimii ryhmää rakentavana ja kannustavana jäsenenä. Hän osaa iloita oman onnistumisensa lisäksi myös muiden onnistumisesta. Hän vie ryhmälle annettua tehtävää erinomaisesti eteenpäin, kuuntelee toisia ja ottaa muidenkin mielipiteet huomioon. Hän toimii esimerkiksi koordinoijana rohkaisijana, selventäjänä tai raportoijana.	Oppilas pystyy työskentelemään ryhmässä. Hän pystyy yleensä kuuntelemaan toisia. Halutessaan hän vie ryhmälle annettua tehtävää eteenpäin, mutta välillä motivaation taso laskee. Hän toimii esimerkiksi rohkaisijana, työtapojen ehdottajana, huomion tavoittelijana tai toisten yläpuolelle asettautujana.	Oppilas ei jaksa kuunnella muita pitkään. Hän keskittyy usein toisille esiintymiseen, mutta pystyy silloin tällöin myös yhdessä työskentelyyn. Hän on mukana ryhmätyöskentelyssä, mutta yleensä passiivisempänä osallistujana. Hän toimii esimerkiksi normien selventäjänä, jännityksen lieventäjänä, tunteiden ilmaisijana, huomion tavoittelijana tai hiusten haljojana.	Sen sijaan että osallistuisi ryhmän työskentelyyn, oppilas toimii lähinnä tarkkailijan roolissa kommentoiden muiden toimintaa.  Hän toimii esimerkiksi vetäytyjänä, jarruttajana tai toisten yläpuolelle asettautujana.

#### Arvostelun pistetaulukko 4. luokka

Maksimi pistemäärä: 28

Aktiivisuus: \_\_\_\_\_

Draamataidot: \_\_\_\_\_

Ryhmätyötaidot: \_\_\_\_\_

-----

Yhteensä: \_\_\_\_\_

Tulokset

**Pisteet 28–25 Olet edistynyt erinomaisesti**  
**Pisteet 24–21 Olet edistynyt hyvin**  
**Pisteet 20–11 Olet edistynyt jonkin verran**  
**Pisteet 10–0 Tarvitset lisää harjoitusta**

Opettaja voi käyttää arvioinnin rubriikinkuutiota sanallisen arvioinnin täsmentämiseen.

8. luokka	Pistemäärä			
Aktiivisuus	5	4	3	2–0
	Oppilas osallistuu erittäin aktiivisesti tunnilla. Hän on motivoitunut ja innostunut. Hän uskaltaa kokeilla mielikuvituksellisia ja rohkeita ratkaisuja eikä pelkää epäonnistumista. Oppilas työskentelee pitkäjänteisesti.	Oppilas osallistuu aktiivisesti tunnilla. Hän toimii yleensä turvallisten rajojen puitteissa, mutta välillä kokeilee myös rohkeita ratkaisuja. Oppilas työskentelee pääsääntöisesti pitkäjänteisesti, mutta välillä keskittymiskyky herpaantuu.	Oppilas osallistuu silloin tällöin tunnin kulkuun. Hän ei ole erityisen aktiivinen, vaan tyytyy toisten ideoimien ratkaisujen toteuttamiseen. Keskittymiskyky vaihtelee.	Oppilas osallistuu harvakseltaan tunnin kulkuun. Hän ei ole sitoutunut pitkäjänteiseen työskentelyyn eikä tuo omia ideoitaan esille. Keskittymiskyky on heikko.
Draamataidot	5	4	3	2–0
Improvisaatio	Hallitsee kiitettävästi improvisaation työtapoja. Ymmärtää joo-periaatteen merkityksen ja uskaltaa heittäytyä. Osaa käyttää tarinankerronnassa dramaturgista ajattelua (alku – keskikohta – loppu). Osaa ottaa statuksia ja on kokeillut kontakti-improvisaatiota.	Tietää improvisaation työtapoja ja pystyy yleensä käyttämään niitä. Ymmärtää joo-periaatteen merkityksen, mutta ei aina uskalla heittäytyä. Osaa ottaa statuksia ja on kokeillut kontakti-improvisaatiota.	Hallitsee improvisaation työtavat osittain, mutta ei pysty johdonmukaiseen työskentelyyn. Joo-periaatteen merkitys on suurimmaksi osaksi epäselvä. On kokeillut status- ja kontakti-improvisaatioharjoituksia.	Hallitsee muutaman improvisaation työtavan ja käyttää niitä satunnaisissa harjoituksissa. Joo-periaatteen merkitys on epäselvä. Statusharjoitusten ja kontakti-improvisaation merkitys on epäselvä.

Prosessidraama	Tietää ja osaa nimetä prosessidraaman työtapoja. Osallistuu prosessidraamaan erittäin aktiivisesti. Uskoo rooliin ja osaa toimia roolissa. Uskoo yhteiseen fiktion ja rakentaa sitä.	Tietää muutamia prosessidraaman työtapoja. Osallistuu aktiivisesti prosessidraamaan. Uskoo yleensä rooliin ja yhteiseen fiktion.	Tietää, että prosessidraamassa on erilaisia työtapoja. Osallistuu vaihtelevasti prosessidraaman kulkuun. Oppilas on hetkellisesti roolissa ja fiktiossa.	Oppilas on kokeillut muutamia prosessidraaman työtapoja, mutta ei ole erityisen innostunut niistä. Hän ei pysty ottamaan roolia eikä työskentelemään fiktiossa.
	8-7	6-5	4-3	2-0
Foorumiteatteri	Oppilas toimii aktiivisena katsoja-näyttelijänä. Näyttelijäntyö on kiitettävää. Katsojana hän osallistuu tarinan kulkuun aktiivisesti ja tuo omia mielipiteitään esille. Hän pystyy ideoimaan ja tuottamaan tarinoita valitun teeman pohjalta.	Oppilas toimii katsoja-näyttelijänä. Näyttelijän työ on hyvää. Katsojana hän osallistuu vaihtelevasti tarinan kulkuun ja tuo välillä omia mielipiteitään esille. Hän pystyy halutessaan ideoimaan ja tuottamaan tarinoita valitun teeman pohjalta.	Oppilas toimii melko passiivisena katsoja-näyttelijänä. Hän ei tuo juurikaan omia mielipiteitään esille. Hän osallistuu harvakseltaan tarinoiden ideointiin.	Oppilas toimii passiivisena katsoja-näyttelijänä. Hän ei tuo omia mielipiteitään esille.
Pienoisnäytelmän tekeminen	Oppilas osallistuu esityksen valmistamiseen kiitettävästi. Hän näyttelee ilmeikkäästi ja eläytyy rooleihin erinomaisesti. Hän käyttää monipuolisesti kehoaan ja äänenkäyttö on kuuluvaa. Oppilas keskittyy esitykseen ja on läsnä lavalla. Hän pystyy hyödyntämään opettajan antamaa palautetta.	Oppilas osallistuu esityksen valmistamiseen. Hän näyttelee hyvin ja eläytyy rooleihin kohtalaisesti. Kehon käytössä, äänenkäytössä ja läsnäolossa on kehitettävää. Hän pystyy useimmiten hyödyntämään opettajan antamaa palautetta.	Oppilas osallistuu melko passiivisesti esityksen valmistamiseen. Hän on kuitenkin melko aktiivisesti mukana esityksessä. Hän ymmärtää, mitä roolihenkilöä hän esittää. Kehon käyttö ei ole erityisen tehokasta. Ääni ei kuulu. Hän pystyy hyödyntämään osittain opettajan antamaa palautetta.	Oppilas osallistuu passiivisesti esityksen valmistamiseen. Oppilas ei ymmärrä, mitä roolihenkilöä hän esittää ja ääni ei kuulu. Hän pystyy hyödyntämään heikosti opettajan antamaa palautetta.
<b>Ryhmätyöt</b>	8-7	6-5	4-3	2-0
	Oppilas toimii ryhmää rakentavana ja kannustavana jäsenenä. Hän osaa iloita oman onnistumisensa lisäksi myös muiden onnistumisesta. Hän vie ryhmälle	Oppilas pystyy työskentelemään ryhmässä. Hän pystyy yleensä kuuntelemaan toisia. Halutessaan hän vie ryhmälle annettua tehtävää eteenpäin, mutta välillä motivaati-	Oppilas ei jaksa kuunnella muita pitkään. Hän keskittyy usein toisille esiintymiseen, mutta pystyy silloin tällöin myös yhdessä työskenteleeseen. Hän on mukana ryhmätyös-	Sen sijaan että osallistuisi ryhmän työskenteleeseen, oppilas toimii lähinnä tarkkailijan roolissa kommentoiden muiden toimintaa.

	annettua tehtävää erinomaaisesti eteenpäin, kuuntelee toisia ja ottaa muidenkin mielipiteet huomioon. Hän toimii esimerkiksi koordinoijana rohkaisijana, selventäjänä tai raportoijana.	on taso laskee. Hän toimii esimerkiksi rohkaisijana, työtapojen ehdottajana, huomion tavoittelijana tai toisten yläpuolelle asettautujana.	kentelyssä, mutta yleensä passiivisempänä osallistujana. Hän toimii esimerkiksi normien selventäjänä, jännityksen lieventäjänä, tunteiden ilmaisijana, huomion tavoittelijana tai hiusten halloijana.	Hän toimii esimerkiksi vetäytyjänä, jarruttajana tai toisten yläpuolelle asettautujana.
--	---	--	---	---

### Arvostelun pistetaulukko 8. luokka

Maksimi pistemäärä: 39

10	39-39	7-	25-24
10-	39-39	6½	23-22
9½	38-38	6+	21-20
9+	37-37	6	19-17
9	36-36	6-	16-15
9-	35-35	5½	14-13
8½	34-34	5+	12-11
8+	33-33	5	10-8
8	32-32	5-	7-7
8-	31-31	4½	6-6
7½	30-29	4+	5-4
7+	28-28	4	3-0
7	27-26		

Aktiivisuus: \_\_\_\_\_

Draamataidot: \_\_\_\_\_

Ryhmätyötaidot: \_\_\_\_\_

-----

Yhteensä: \_\_\_\_\_

9. luokka	Pistemäärä			
Aktiivisuus	5	4	3	2-0
	Oppilas osallistuu erittäin aktiivisesti tunnilla. Hän on motivoitunut ja innostunut. Hän uskaltaa kokeilla mielikuvituksellisia ja rohkeita ratkaisuja eikä pelkää epäonnistumista. Oppilas työskentelee pitkäjänteisesti.	Oppilas osallistuu aktiivisesti tunnilla. Hän toimii yleensä turvallisten rajojen puitteissa, mutta välillä kokeilee myös rohkeita ratkaisuja. Oppilas työskentelee pääsääntöisesti pitkäjänteisesti, mutta välillä keskittymiskyky herpaantuu.	Oppilas osallistuu silloin tällöin tunnin kulkuun. Hän ei ole erityisen aktiivinen, vaan tyytyy toisten ideoimien ratkaisujen toteuttamiseen. Keskittymiskyky vaihtelee.	Oppilas osallistuu harvakseltaan tunnin kulkuun. Hän ei ole sitoutunut pitkäjänteiseen työskentelyyn eikä tuo omia ideoitaan esille. Keskittymiskyky on heikko.
Draamataidot	5	4	3	2-0
Improvisaatio	Hallitsee kiitettävästi improvisaation työtapoja. Ymmärtää joo-periaatteen merkityksen ja uskaltaa heittäytyä. Osaa käyttää tarinankerronassa dramaturgista ajattelua (alku – keskikohta – loppu). Osaa ottaa statuksia ja on kokeillut kontakti-improvisaatiota.	Tietää improvisaation työtapoja ja pystyy yleensä käyttämään niitä. Ymmärtää joo-periaatteen merkityksen, mutta ei aina uskalla heittäytyä. Osaa ottaa statuksia ja on kokeillut kontakti-improvisaatiota.	Hallitsee improvisaation työtavat osittain, mutta ei pysty johdonmukaiseen työskentelyyn. Joo-periaatteen merkitys on suurimmaksi osaksi epäselvä. On kokeillut status- ja kontakti-improvisaatioharjoituksia.	Hallitsee muutaman improvisaation työtavan ja käyttää niitä satunnaisissa harjoituksissa. Joo-periaatteen merkitys on epäselvä. Statusharjoitusten ja kontakti-improvisaation merkitys on epäselvä.
Liikeilmaisu	Oppilas hallitsee kehon käytön erinomaisesti. Hänellä on hyvä koordinaatiokyky. Hän osaa ilmaista itseään nonverbaalisesti ja hyödynää taitojaan roolihenkilön rakentamisessa.	Oppilaan kehon hallinnassa ja koordinaatiossa on kehitettävää. Nonverbaalinen ilmaisu (katse, eleet, ilmeet, tilan käyttö) on vaihtelevaa, esimerkiksi eri tunteiden ilmaisussa on kehitettävää.	Oppilaan kehon käyttö ei ole erityisen tehokasta tai monipuolista. Nonverbaalinen ilmaisu ei ole tehokasta.	Kehon käyttö on vähäistä ja nonverbaalinen ilmaisu minimaalista.

	8–7	6–5	4–3	2–0
Draamallisen esityksen tekeminen	Oppilas osallistuu ja sitoutuu esityksen valmistamiseen kiitettävästi. Hän näyttelee ilmeikkäästi ja eläytyy rooleihin erinomaisesti. Hän käyttää monipuolisesti kehoaan ja äänenkäyttö (kuuluvuus, tempo, äänen väri, tauotus) on erinomaista. Oppilas keskittyy esitykseen ja on läsnä lavalla. Kontakti vastaanäyttelijöihin on hyvä. Hän pystyy hyödyntämään opettajan antamaa palautetta.	Oppilas osallistuu esityksen valmistamiseen ja on pääasiassa sitoutunut prosessiin. Hän näyttelee hyvin ja eläytyy rooleihin kohtalaisesti. Kehon käytössä, äänenkäytössä, läsnäolossa ja kontaktissa on kehitettävää. Hän pystyy useimmiten hyödyntämään opettajan antamaa palautetta.	Oppilas osallistuu melko passiivisesti esityksen valmistamiseen ja sitoutumisen aste vaihtelee. Hän on kuitenkin melko aktiivisesti mukana esityksessä. Oppilas ymmärtää, mitä roolihenkilöä hän esittää. Kehon käyttö ei ole erityisen tehokasta. Ääni ei kuulu. Hän pystyy hyödyntämään osittain opettajan antamaa palautetta.	Oppilas osallistuu passiivisesti esityksen valmistamiseen ja sitoutuminen on heikkoa. Oppilas ei ymmärrä, mitä roolihenkilöä hän esittää. Kehon käyttö on vähäistä ja ääni ei kuulu. Hän pystyy hyödyntämään heikosti opettajan antamaa palautetta.
<b>Ryhmätyötaidot</b>	8–7	6–5	4–3	2–0
	Oppilas toimii ryhmää rakentavana ja kannustavana jäsenenä. Hän osaa iloita oman onnistumisensa lisäksi myös muiden onnistumisesta. Hän vie ryhmälle annettua tehtävää erinomaisesti eteenpäin, kuuntelee toisia ja ottaa muidenkin mielipiteet huomioon. Hän toimii esimerkiksi koordinoijana, rohkaisijana, selventäjänä tai raporttijana.	Oppilas pystyy työskentelemään ryhmässä. Hän pystyy yleensä kuuntelemaan toisia. Halutessaan hän vie ryhmälle annettua tehtävää eteenpäin, mutta välillä motivaation taso laskee. Hän toimii esimerkiksi rohkaisijana, työtapojen ehdottajana, huomion tavoittelijana tai toisten yläpuolelle asettautujana.	Oppilas ei jaksaa kuunnella muita pitkään. Hän keskittyy usein toisille esiintymiseen, mutta pystyy silloin tällöin myös yhdessä työskentelemaan. Hän on mukana ryhmätyöskentelyssä, mutta yleensä passiivisempänä osallistujana. Hän toimii esimerkiksi normien selventäjänä, jännityksen lieventäjänä, tunteiden ilmaisijana, huomion tavoittelijana tai hiusten halkojana.	Sen sijaan että osallistuisi ryhmän työskentelyyn, oppilas toimii lähinnä tarkkailijan roolissa kommentoiden muiden toimintaa.  Hän toimii esimerkiksi vetäytyjänä, jarruttajana tai toisten yläpuolelle asettautujana.

## Arvostelun pistetaulukko 9. luokka

Maksimi pistemäärä: 31

10	31-31	7-	20-20
10-	31-31	6½	19-18
9½	30-30	6+	17-16
9+	29-29	6	15-14
9	28-28	6-	13-13
9-	27-27	5½	12-11
8½	26-26	5+	10-9
8+	25-25	5	8-7
8	24-24	5-	6-6
8-	23-23	4½	5-5
7½	22-22	4+	4-3
7+	21-21	4	2-0
7	20-20		

Aktiivisuus: \_\_\_\_\_

Draamataidot: \_\_\_\_\_

Ryhmätyötaidot: \_\_\_\_\_

-----

Yhteensä: \_\_\_\_\_

## Työtapojen selityksiä<sup>1</sup>

### ajatusäänet

Oppilaat valitsevat roolihenkilön ja miettivät, mitä roolihenkilö heidän mielestään ajattelee. He menevät seisomaan roolihenkilön taakse ja sanovat vuorollaan roolihenkilön ajatuksen ääneen. Ajatus voi olla esimerkiksi sana tai lause.

### asiantuntija-tulkki

Improvisaatiotekniikka, jossa asiantuntija pitää luentoa siansaksaksi ja tulkki tulkkaa luennon yleisölle.

### draamasopimus

Lukuvuoden alussa tehtävä sopimus, jossa oppilaiden kanssa sovitaan draaman yhteisistä pelisäännöistä, tavoitteista ja osallistumisesta.

### foorumiteatteri

Tarkoitetaan joko genreä tai draaman työtapaa esimerkiksi prosessidraamassa. Tapah-tuma tai kohtaus esitetään yksityiskohtaisesti uudelleen. Kun joku katsojista ajattelee, että kyseisessä tilanteessa voisi toimia toisinkin, hän kohottaa kätensä. Kohtaus uusitaan ja

<sup>1</sup> Selitykset perustuvat seuraaviin teoksiin: Allan Owens: Draamasuunnistus ja Päivi & Timo Sinivuori: Esiripusta aplodeihin.



vaihtoehtoisen toimintatavan esittäjä voi kokeilla sitä käytännössä. Kohtausta voidaan kelata pikakelauksella eteenpäin tai sitä voidaan toistaa hidastettuna ja uusia henkilöhahmoja voidaan tuoda mukaan kun tilannetta halutaan tutkia.

### **hetken merkitseminen**

Kaikkia osallistujia pyydetään miettimään sitä hetkeä, missä draamatyöskentelyn aikana heidän mielestään tapahtui jotain merkityksellistä ja menemään tarkalleen siihen paikkaan. Valinnoista voidaan keskustella tai osallistujia voidaan rohkaista kertomaan miksi kyseinen tilanne oli heille merkityksellinen.

### **jokeri**

Foorumiteatterissa jokeri toimii yleisön ja näyttelijöiden välisen toiminnan ohjaajana. Jokeri ei yleensä näyttele, vaan vie työpajaa eteenpäin.

### **joko-tai-jana**

Ryhmää pyydetään valitsemaan kahden vaihtoehdon välillä. Janan toisessa päässä on esimerkiksi *ei* ja toisessa *kyllä*. Jokainen asettuu seisomaan janalle.

### **katsoja-näyttelijä**

Foorumiteatterissa katsojat osallistuvat omilla ehdotuksillaan näytelmän kulkuun. He ottavat yhden roolihenkilön roolin, muiden näyttelijöiden pysyessä rooleissaan. Katsojat toimivat välillä katsojina, välillä näyttelijöinä.

### **kuuma tuoli**

Ryhmä haastattelee henkilöä, joka toimii roolissa. Myös ryhmä voi olla roolissa, mutta se ei ole välttämätöntä. Tarkoituksena on rakentaa roolihahmoa, selkiinnyttää näkökulmia ja kontekstia.

### **kuvista patsaita**

Oppilaat muodostavat toisistaan kuvien pohjalta patsaita. Patsaiden tulisi olla mahdollisimman identtisiä kuvien kanssa.

### **opettaja roolissa**

Opettaja työskentelee itse roolissa ja haastaa, tukee sekä kehittää draamatyöskentelyä.

### **patsastekniikka, patsasdraama**

Oppilaat muodostavat toisistaan patsaita. Patsaiden avulla voidaan tulkita esimerkiksi ihanteellista mielikuvaa ja realistisia mahdollisuuksia sekä näiden välistä siirtymää. Tekniikka perustuu siihen, miten muu ryhmä tulkitsee patsaita ja millaisia tuntemuksia ja ajatuksia patsaat heissä herättävät.

### **peiliharjoitukset**

Pari asettuu seisomaan vastakkain ja nostaa kädet toisiaan vasten. Kädet eivät saa koskettaa toisiaan. Toinen pareista on johtaja ja alkaa liikuttaa käsiä. Parin tulee seurata liikettä ja pitää käsien välinen etäisyys samana.

<b>reportaasi (lööppi)</b>	Tapahtumat tulkitaan TV-, radio tai sanomalehtiotsikon tai -jutun tavoin. Tällä tekniikalla voidaan käsiteltävää asiaa hahmottaa eri näkökulmista.
<b>rooli seinällä</b>	Piirretään paperille roolihenkilön ääriviivat (esim. tikku-ukko) ja kirjoitetaan henkilöstä esiin tulleet faktat, luonteenpiirteet ja havainnot.
<b>sana-assosiaatio, assosiaatioharjoitukset</b>	Improvisaation tekniikka, jossa esim. ensimmäinen mieleen tuleva sana lausutaan ääneen, seuraava sanoo tästä sanasta mieleen tulevan sanan jne.
<b>sana kerrallaan -tarinat</b>	Improvisaation tekniikka, jossa ryhmä muodostaa yhdessä tarinan siten, että kukin saa sanoa kerrallaan vain yhden sanan. Tässä käytetään usein mukana tarinan kerronnan kaavaa.
<b>still-kuvat</b>	Ryhmä tai jotkut sen jäsenet muodostavat pysäytetyn tilannekuvan, jota toiset tarkastelevat ja tulkitsevat keskittymällä tiettyyn konkreettiseen hetkeen tai abstraktin käsitteen fyysiseen ilmaukseen. Tilannekuvaa voidaan käyttää draamatyöskentelyyn kuuluvana osana kuten esim. löydettyinä valokuvana, maalauksena, kuvapatsaana tai itsenäisenä työskentelymuotona.
<b>ylästatus/alastatus</b>	Statusharjoitusten tarkoituksena on oppia tulkitsemaan toisen kokonaisviestintää ja tekemään siitä johtopäätöksiä. Ylästatus tarkoittaa, että henkilö kokee ja näyttää olevan henkisesti toisen henkilön yläpuolella. Usein ylästatuksen omaava henkilö johtaa tilannetta. Alastatus tarkoittaa sitä, että henkilö on henkisesti alisteisessa suhteessa ihmiseen, jolla on ylästatus.
<b>äänimaisemat</b>	Tehdään käyttämällä ihmisääniä, kehoa ja/tai soittimia tarkoituksena tukea toimintaa. Äänet voidaan nauhoittaa tai tehdä tilanteen aikana. Niitä käytetään luomaan tunnelmaa, luojittamaan tarinaa, yleensä jossain määrättyssä vaiheessa draamatarinassa.

## Kirjallisuutta ja lähteet

- Aaltonen, J. 2002. Käsikirjoittajan työkalut. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Airaksinen, R. & Tarvainen, E. 1997. Karhunkämmen – ilmaisukasvatuksen ohjaajan opas. Suomen harrastajateatteriliitto.
- Boal, A. 1992. Games for Actors and Non-Actors. London: Routledge.
- Bolton, G. 1998. Acting in Classroom Drama. A Critical Analysis. London: Trentham Books.
- Esslin, M. 1980. Draaman perusteet. Jyväskylä: Gummerus.
- Fleming, M. 1996. Starting Drama Teaching. London: Fulton.
- Hiltunen, J. & Konivuori H. 2005. Vihreä draama. Helsinki: Sarmala.
- Heikkinen, H. 2003. Vakava leikillisuus – draamakasvatuksen perusteita opettajille. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Heikkinen, H. & Viirret T.L. (toim.) 2003. Draamakasvatuksen teillä - tutkimus TIE (Theatre-in-Education) -projektista. Jyväskylän yliopisto.
- Johnstone, K. 1996. Impro. Improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen suom. S. Routarinne. Helsinki yliopistopaino.
- Johnstone, K. 1999. Impro for storytellers. London: Faber and Faber.
- Koponen, P. 2004. Improkirja. Helsinki: Like.
- Korhonen, P. & Ostern, A. (toim.) 2001. Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatust. Jyväskylä. Atena.
- Lehtonen, J & Lintunen, J (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 24.
- O'Neill, C. 1995. Drama Worlds. Portsmouth (NH): Heinemann.
- Owens, A. & Barber, K. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus.
- Owens, A. & Barber, K. 2002. Draamasuunnistus. Prosessidraaman arviointi ja reflektointi. Helsinki: Draamatyö.
- Pohjola, R. 1986. Näytelmäkirjallisuus-dramatiikka. Teoksessa Palmgren, M-L. (toim.) 1986. Johdatus kirjallisuustieteeseen. Porvoo: WSOY.
- Sinivuori, P. & Sinivuori T. 2000. Esiripusta aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena.
- Sava, I. 1993. Taiteellinen oppimisprosessi. Teoksessa Porna, I. & Väyrynen, P. (toim.) Taiteen perusopetuksen käsikirja. Helsinki : Suomen kuntaliitto.
- Weston, J. 1999. Näyttelijän ohjaaminen. Helsinki: Nemo: TaiK julkaisut.
- Wickham, G. 1992. Teatterihistoria. Helsinki: Painatuskeskus.
- Östern, A.-L. 2000. Draamapedagogiikan genret pohjoismaisten opetussuunnitelmien valossa. Teoksessa P. Teerijoki (toim.) 2000. Draaman tiet – suomalainen näkökulma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.